

Sociale problemer i opvæksten og i det tidlige voksenliv

Hvert år anvendes omkring 15 mia. kr. på anbringelser og forebyggende foranstaltninger til udsatte børn og unge. Nogle af indsatserne skal forebygge, at sociale problemer opstår og vokser sig store. Andre skal afhjælpe problemer og tilgodese særlige behov. Fælles for indsatserne er, at de sigter på, at udsatte børn og unge får de samme muligheder for personlig udvikling og et selvstændigt voksenliv som andre børn og unge.

Denne analyse belyser, hvor mange udsatte børn og unge, der får brug for en social indsats i det tidlige voksenliv på grund af problemer i form af misbrug eller hjemløshed.

Udsatte børn og unge har markant større sandsynlighed for at få problemer med misbrug eller hjemløshed i det tidlige voksenliv, når man sammenligner med andre børn og unge. Men selvom sandsynligheden for at få problemer er større, er det langt fra alle udsatte børn og unge, der også bliver socialt udsatte i det tidlige voksenliv.

Analysen viser, at det var i størrelsesordenen 10-15 pct. af udsatte børn og unge fra årgang 1990, der fik hjælp fra det offentlige til at løse problemer med misbrug og hjemløshed, mens de var mellem 18 og 24 år.

Ser man på den samlede gruppe af årgang 1990, der i 18-24-årsalderen modtog behandling for stofmisbrug og alkoholafhængighed eller gjorde brug af forsorgshjem eller herberger (hjemløshed), er det mange, der har været udsatte som barn eller ung. Det gælder i størrelsesordenen 40-45 pct.

Udsatte børn og unge og sociale problemer i det tidlige voksenliv

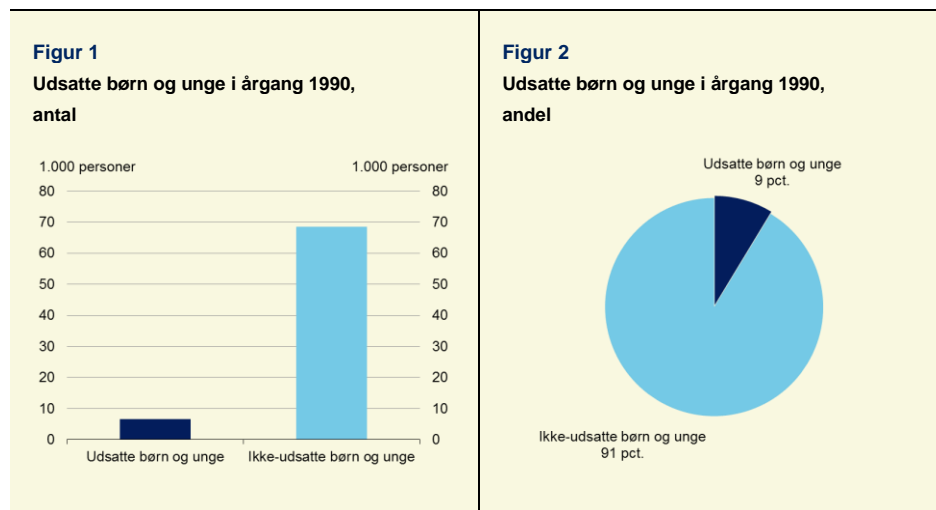
Når kommunerne bliver opmærksomme på, at der er børn og unge, som har særlige behov for støtte, er de forpligtiget til at iværksætte den foranstaltning, der bedst afhjælper de sociale problemer og styrker mulighederne for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv. Nogle gange kan problemerne løses med forebyggende foranstaltninger. Andre gange kan det være nødvendigt at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet.

Den første del af denne analyse ser nærmere på, hvor mange udsatte børn og unge, der har fået en social indsats i det tidlige voksenliv på grund af problemer i form af misbrug eller hjemløshed.

Analytisk er der valgt at se på personer fra årgang 1990. Det skyldes, at der for denne årgang er dækkende registeroplysninger, når det gælder sociale indsatser i form af overnatninger på forsorghjem og herberger og behandling for stofmisbrug og alkoholafhængighed i det tidlige voksenliv.

Udsatte i det tidlige voksenliv er i denne analyse afgrænset til at omfatte personer, der i alderen 18-24 år, har været i alkohol- eller stofmisbrugsbehandling eller har overnattet på forsorghjem eller herberger. Udsatte børn og unge er afgrænset som personer, der på et tidspunkt i 0-17-årsalderen har været anbragt uden for hjemmet eller modtaget en personrettet forebyggende foranstaltning.

Årgang 1990 omfatter ca. 75.000 personer. Heraf har omkring 6.500 personer været udsatte som børn og unge. Det svarer til ca. 9 pct., jf. figur 1. og figur 2.

Anm.: 24-årige ultimo 2014 (årgang 1990). Anbragte og modtagere af personrettede forebyggende foranstaltninger i alderen 0-17 år. Se i øvrigt boks 1.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata mv.

Gruppen af udsatte børn og unge kan afgrænses på forskellige måder. Nogle analyser fokuserer på børn og unge, hvor der er indikationer på udsathed hos barnet eller den unge selv. Andre fokuserer på børn og unge, hvor der under opvæksten er indikationer på problemer hos forældrene i form af psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller kriminalitet mv. Når denne analyse fokuserer på børn og unge, der har modtaget sociale foranstaltninger, skyldes det, at der er sikkerhed for, at barnet eller den unge efter en konkret vurdering fra kommunen har fået tildelt en ydelse, der knytter sig til én eller anden form for udsathed.

Boks 1 giver en detaljeret beskrivelse af, hvordan udsatte børn og unge og socialt udsatte voksne i det tidlige voksenliv er afgrænset i analysen.

Boks 1

Afgrænsning af socialt udsatte voksne i det tidlige voksenliv og udsatte børn og unge

Socialt udsatte i det tidlige voksenliv

Socialt udsatte i det tidlige voksenliv er afgrænset som personer, der har modtaget en social indsats, hvor der findes landsdækkende registerdata. De sociale indsatser omfatter alkoholbehandling, stofmisbrugsbehandling og ophold på forsorgshjem eller herberger.

Det er samtidig valgt at afgrænse analysen til personer fra årgang 1990. Hermed sikres det, at der er fuldt dækkende data for ovenstående sociale indsatser i det tidlige voksenliv (18-24-årsalderen).

Det bemærkes, at afgrænsningen af socialt udsatte voksne adskiller sig fra Socialpolitisk Redegørelse 2016 ved, at personer der har modtaget socialpædagogisk støtte mv., ikke indgår i gruppen. Når socialpædagogisk støtte mv. ikke indgår i gruppen, skyldes det, at der ikke findes landsdækkende data for disse indsatser, og at registerdata først er tilgængelig fra 3. kvartal 2013 og frem.

Personer med ophold på forsorgshjem eller herberg omfatter brugere af forsorgshjem eller herberger efter servicelovens § 110, der er registreret i botilbudsstatistikken.

Personer i stofmisbrugsbehandling omfatter personer, der har været i stofmisbrugsbehandling mindst 1 dag og er registreret i registret "Ventetider vedr. behandlingsgaranti for stofmisbrugere" (VBGS). Opgørelserne omfatter ikke personer i anonym stofmisbrugsbehandling eller personer, som modtager behandling ved kriminalforsorgen.

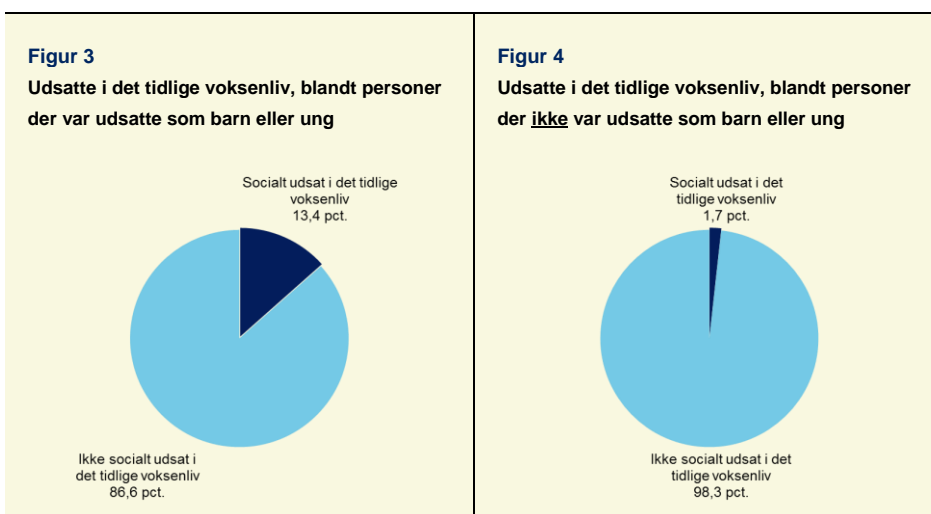
Personer i alkoholmisbrugsbehandling omfatter personer, der modtager offentligt finansieret behandling for alkohol og er registreret i Det Nationale Alkoholbehandlingsregister (NAB). Personer i anonym alkoholbehandling indgår ikke i opgørelsen.

Udsatte børn og unge

Udsatte børn og unge omfatter personer, der har været anbragt uden for hjemmet og eller modtaget en *personrettet* forebyggende foranstaltning i alderen 0-17 år. Personer, der alene har modtaget *familierettede* forebyggende foranstaltninger, indgår ikke, da der først findes registerdata på individniveau for denne foranstaltningstype fra 2014. Det bemærkes, at en lille del af de udsatte børn og unge modtager en social foranstaltning som følge af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Grundet manglende registeroplysninger kan denne gruppe ikke adskilles fra øvrige udsatte børn og unge.

Det er langt fra alle udsatte børn og unge, som oplever sociale problemer i det tidlige voksenliv. Selvom der er en markant større sandsynlighed for at blive udsat som voksen, når man har været udsat som barn eller ung, er det ikke sådan, at alle udsatte børn og unge også bliver udsatte i det tidlige voksenliv.

Analysen viser, at 13,4 pct. af udsatte børn og unge fra årgang 1990 også har været udsatte i det tidlige voksenliv. Det er næsten otte gange så mange som blandt personer, der ikke var udsatte som barn eller ung, hvor 1,7 pct. var socialt udsatte i det tidlige voksenliv, figur 3 og figur 4.

Anm.: 24-årige ultimo 2014. Udsatte i det tidlige voksenliv omfatter personer, der har modtaget behandling for alkoholafhængighed, stofmisbrug samt brugere af forsorgshjem eller herberger. Se anmærkningen til figur 1 og boks 1.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

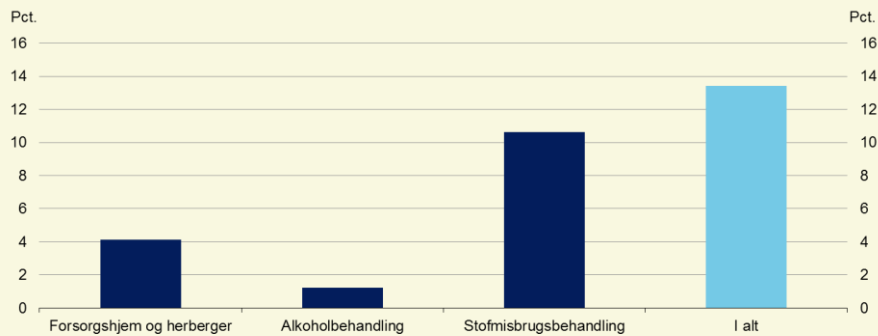
Der vil være personer, der har været socialt udsatte i det tidlige voksenliv, uden de har modtaget en social indsats i form af offentligt finansieret behandling for alkoholafhængighed eller stofmisbrug eller har overnattet på forsorgshjem eller herberger. Der kan fx være tale om personer, som søger hjælp i personlige netværk eller hos frivillige organisationer. Dette vil både gælde personer, der har været udsatte under opvæksten, og personer, der ikke har været udsatte under opvæksten.

Når man ser på gruppen af udsatte børn og unge, der har fået en social indsats i det tidlige voksenliv til at afhjælpe problemer med enten misbrug eller hjemløshed, har størstedelen modtaget en indsats rettet mod stofmisbrug.

Det er lidt over 10 pct., som har været i stofmisbrugsbehandling i 18-24-årsalderen. Godt 4 pct. har overnattet på forsorgshjem eller herberger, mens lidt over 1 pct. har været i behandling for alkoholafhængighed, jf. figur 5.

Figur 5

Udsatte i det tidlige voksenliv, blandt personer der var udsatte som barn eller ung, opdelt efter sociale indsatser

Anm.: "I alt" omfatter personer, som har modtaget mindst én social indsats. Da nogle personer vil have modtaget mere end én indsats, summer "stofmisbrugsbehandling", "alkoholbehandling" og "forsorgshjem eller herberger" ikke til "i alt". Se anmærkningen til figur 1 og boks 1.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata mv.

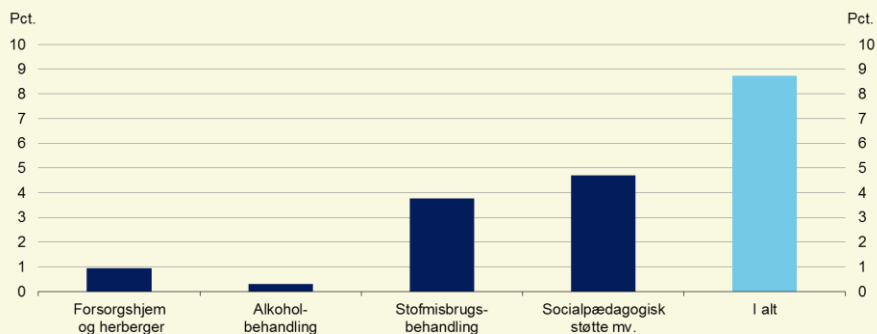
Derudover er der en gruppe af udsatte børn og unge fra årgang 1990, der i løbet af 18-24-årsalderen har modtaget en social indsats i form af socialpædagogisk støtte mv. Denne gruppe indgår ikke i analysen, da der kun foreligger data herfor for 3. kvartal 2013 og frem.

For at belyse omfanget af socialpædagogisk støtte mv. er der i boks 2 set på 18-24-årige i 2014, som har været udsatte som barn eller ung. Heraf fremgår, at det er knap 5 pct., der har modtaget socialpædagogisk støtte mv. i 2014, jf. boks 2.

Boks 2**Sociale indsatser registreret i de kommunale serviceindikatorer**

Personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv., indgår ikke i analysen, da der ikke findes landsdækkende registerdata for denne gruppe, og data kun er tilgængelig fra 3. kvartal 2013 og frem. For at teste robustheden af analysens resultater, ser denne boks nærmere på andelen af udsatte børn og unge, der som 18-24-årige i løbet af 2014 har modtaget socialpædagogisk støtte mv., alkoholbehandling, stofmisbrugsbehandling eller har overnattet på et forsorgshjem. I stedet for at følge én enkelt årgang over tid, er der set på flere årgange (1990-1996), der har modtaget sociale indsatser i et enkelt år (2014).

Når man anvender denne opgørelsesmetode til at undersøge, hvor mange udsatte børn og unge, der også har modtaget en social indsats i det tidlige voksenliv, tegner der sig samme billede som i analysen. Blandt 18-24-årige, der i løbet af deres opvækst har modtaget sociale foranstaltninger, er det knap 9 pct. der i 2014 har modtaget en social indsats. Med knap 5 pct. udgør personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv. omkring halvdelen af denne gruppe, jf. figur a.

Figur a**Udsatte i det tidlige voksenliv blandt personer, der var udsatte som barn eller ung, opdelt efter social indsats, 2014**

Anm.: 18-24-årige i 2014. Oplysningerne er opregnet til landsplan på baggrund af de 49 kommuner, som har indrapporteret socialpædagogisk støtte mv. for 2014 til de kommunale serviceindikatorer. Alkohol- og stofmisbrugsbehandling omfatter personer, hvor myndighedskommunen var blandt de 49 kommuner. Brugere af forsorgshjem eller herberger omfatter personer med bopælsadresse i én af de 49 kommuner ultimo 2014. Personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv. omfatter personer med en psykisk lidelse eller særlige sociale problemer, som modtager en ydelse efter serviceloven. Ydelserne er typisk socialpædagogisk støtte, aktivitets- og samværsydelse eller længerevarende ophold på botilbud. Derudover er der en række personer, som er i beskyttet beskæftigelse eller har en støttepersonordning mv. Se i øvrigt boks 1 og anmærkningen til figur 5.

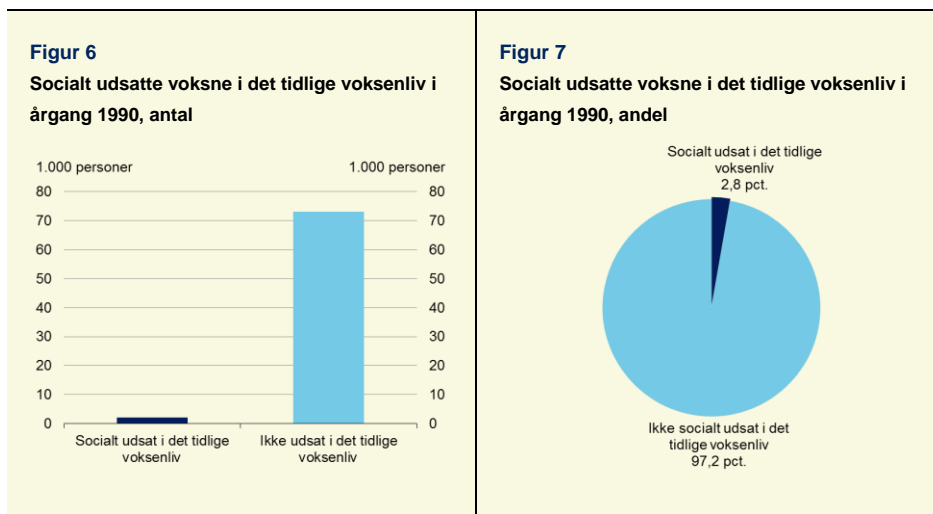
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Andel del af analysen ser på hele gruppen af personer fra 1990, der har været socialt udsatte i det tidlige voksenliv og belyser, hvor mange i gruppen, der har været udsatte under opvæksten.

Socialt udsatte i det tidlige voksenliv

Sociale problemer under opvæksten kan for nogen give sig udslag i problemer med misbrug eller hjemløshed i det tidlige voksenliv.

Blandt de personer, der blev født i 1990, har omkring 2.000 modtaget en social indsats rettet mod stofmisbrug, alkoholafhængighed eller hjemløshed, mens de var mellem 18 og 24 år. Det svarer til lidt under 3 pct., jf. figur 6 og figur 7.

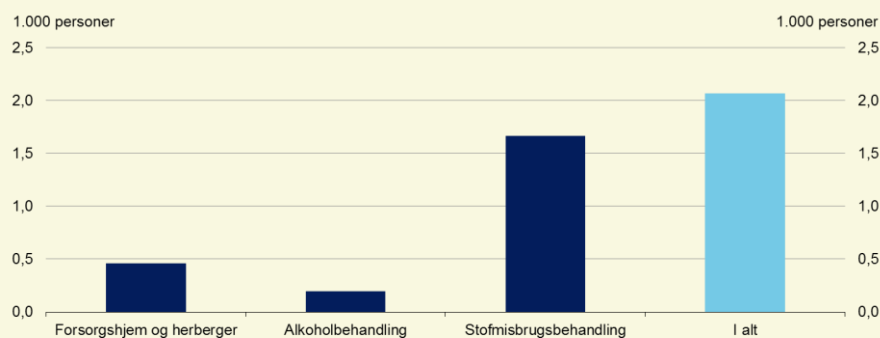

Anm.: 24-årige ultimo 2014 (årgang 1990). Socialt udsatte i det tidlige voksenliv omfatter personer, der har været i behandling for stofmisbrug eller alkoholafhængighed samt personer, der har overnattet på forsorgshjem eller herberger, mens de var mellem 18 og 24 år. Se i Boks 1 for den nærmere afgrænsning af analysepopulationen.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata mv.

Størstedelen af de personer, som har modtaget en social indsats i 18-24-årsalderen, har været i stofmisbrugsbehandling. Andre analyser viser således, at der er stor forskel på aldersfordelingen blandt modtagerne af de forskellige sociale indsatser. Mens der er mange unge under 25 år i stofmisbrugsbehandling, er de fleste personer i alkoholbehandling over 40 år. Personer med ophold på forsorgshjem eller herberger er nogenlunde ligeligt fordelt over alle aldersgrupper. Se fx kapitel 5 i Socialpolitisk Redegørelse 2016.

Blandt de i alt 2.000 personer, som har modtaget en social indsats, har ca. 1.600 været i stofmisbrugsbehandling, mens lidt under 500 har overnattet på forsorgshjem eller herberg. Omkring 200 har modtaget behandling for alkoholafhængighed, jf. figur 8.

Figur 8**Socialt udsatte i det tidlige voksenliv, opdelt efter sociale indsatser, årgang 1990**

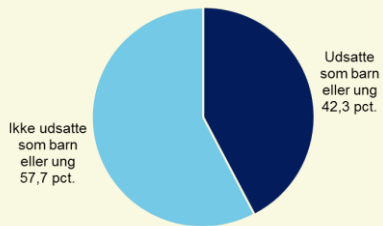
Anm.: 24-årige ultimo 2014. "I alt" omfatter personer, som har modtaget mindst én social indsats. Da nogle personer vil have modtaget mere end én indsats, summer "stofmisbrugsbehandling", "alkoholbehandling" og "forsorgshjem eller herberger" ikke til "i alt". Se anmærkningen til figur 6.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata mv.

Mange af de personer, der i 18-24-årsalderen har været i behandling for alkoholafhængighed eller stofmisbrug eller har overnattet på forsorgshjem eller herberger, har været anbragt uden for hjemmet eller modtaget en forebyggende foranstaltning under opvæksten.

Blandt personer, der har modtaget en social indsats i det tidlige voksenliv, har ca. 42 pct. været udsatte som børn og unge, jf. figur 9.

Figur 9
Socialt udsatte i det tidlige voksenliv

Figur 10
Personer, der ikke har modtaget en social indsats i det tidlige voksenliv

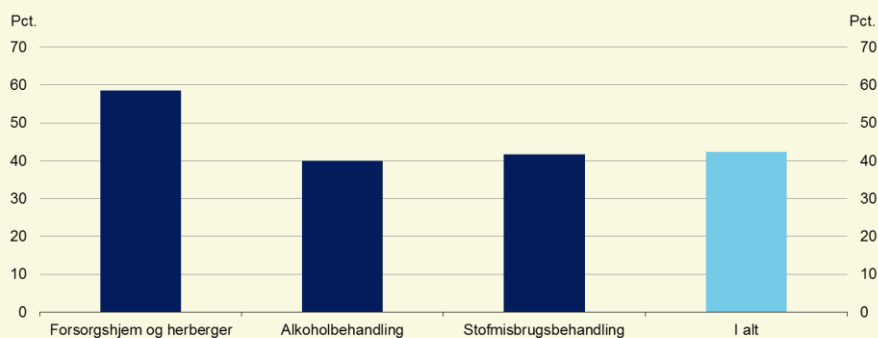
Anm.: Social udsathed som barn eller ung omfatter anbringelser uden for hjemmet og personrettede forebyggende foranstaltninger i alderen 0-17. Se i øvrigt boks 1 og anmærkningen til figur 1 og figur 6.
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Blandt personer, der ikke har modtaget en social indsats i det tidlige voksenliv, er det lidt under 8 pct., jf. figur 10.

Det er særligt brugere af forsorgshjem eller herberger, der i høj grad har været anbragt eller modtaget en personrettet forebyggende foranstaltning i opvæksten. Op mod 60 pct. af de personer, der har overnattet på forsorgshjem eller herberger, har modtaget en social foranstaltning under opvæksten. For personer, der har været i behandling for alkoholafhængighed eller stofmisbrug, er det omkring 40 pct., jf. figur 11.

Figur 11

Udsatte som barn eller ung, blandt socialt udsatte voksne i det tidlige voksenliv, opdelt efter social indsats

Anm.: Årgang 1990. Se anmærkingen til figur 8 og figur 9.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata mv.

Denne analyse ser på personer, der har modtaget sociale indsatser under opvæksten og i det tidlige voksenliv. SFI har foretaget en lignende analyse, og deres resultater tegner grundlæggende samme billede som denne analyse. SFI ser dog på en bredere gruppe af "socialt marginaliserede" personer, der også omfatter personer med indikationer på udsathed i form af diagnoser og personer, der er dømt for kriminalitet, jf. boks 3.

Boks 3

"Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark", SFI 2015

SFI har foretaget en kortlægning af social marginalisering i Danmark blandt personer på 18 år eller derover i 2011. Gruppen af socialt marginaliserede er i analysen afgrænset ved hjælp af fire risikoindikatorer: 1) psykisk sygdom (diagnose), 2) stof- eller alkoholmisbrug (diagnose og behandling), 3) hjemløshed (brugere af forsorgshjem eller herberger) eller 4) fængselsophold. Risikoindikatorer er opgjort over hver enkelt persons hidtidige livsløb, i det omfang datakilderne tillader det. Undersøgelsens data er udtrukket i 2011.

SFI vurderer, at der var omkring 13.250 socialt marginaliserede mellem 18 og 24 år i 2011. Heraf har op mod halvdelen modtaget en social foranstaltning under opvæksten. Derudover finder SFI, at lidt over 40 pct. af de socialt marginaliseret unge har forældre, der selv er registeret med mindst én af risikoindikatorerne for social marginalisering.